

Aan de woordvoerders asielbeleid in de commissie Justitie en Veiligheid
in de Tweede Kamer

cc. Staatssecretaris dhr. E. van den Burg, Justitie en Veiligheid

Datum
Betreft

15 mei 2024

Brief VluchtelingenWerk Nederland – Plenaire behandeling wetsvoorstel
afschaffen dwangsommen (Wet herziening regels niet tijdig beslissen in
vreemdelingenzaken (35749))

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Geachte woordvoerders,

Ten behoeve van de [plenaire behandeling](#) van de Wet herziening regels niet tijdig beslissen in
vreemdelingenzaken (geagendeerd in week 21) wil VluchtelingenWerk Nederland u graag de
volgende punten meegeven.

VluchtelingenWerk heeft zorgen over het afschaffen van de bestuurlijke dwangsom binnen de
vreemdelingenwet. Bestuurlijke dwangsommen zijn een standaard onderdeel van het
instrumentarium om de overheid aan te sporen tot snelle duidelijkheid bij trage besluitvorming. Dit
zou ook moeten blijven gelden voor de beslissing om in Nederland bescherming te krijgen. Dit
zijn zwaarwegende besluiten: het bieden van bescherming tegen ernstige
mensenrechtenschendingen en gevaarlijke en onveilige situaties waarin gezinsleden zich vaak
bevinden. Hierbij is soms letterlijk sprake van het redden van mensenlevens. Het kunnen inzetten
van alle mogelijke individuele middelen om te bewerkstelligen dat een besluit van een
overheidsinstantie dat te lang uitblijft eindelijk wordt genomen is essentieel en mag geen enkele
inwoner van Nederland worden ontnomen.

Grondslag ontbreekt

Met de voorgestelde wetswijziging worden alle besluiten die genomen worden op basis van de
Vreemdelingenwet 2000 uitgezonderd van vergoeding voor de bestuurlijke dwangsom. De
voorgestelde wijziging treft dan ook alleen vreemdelingen. Een regel aanpassen omdat de
uitvoerende macht zelf zich niet aan de regels houdt, en waarmee één groep wordt benadeeld
ten opzichte van alle andere inwoners van Nederland, is in strijd met het gelijkheidsbeginsel en
artikel 1 van de Grondwet (het verbod op discriminatie).

De Raad van State wijst er in haar advies bovendien op dat een permanente uitzondering van de
Wet dwangsom alleen is toegestaan, als aangetoond zou kunnen worden dat structurele
termijnoverschrijdingen onvermijdelijk zijn (nr.2, p. 4). Uit het enkele feit dat de dwangsommen
oplopen blijkt dit niet volgens het advies van de Raad van State. Bovendien kan het kabinet deze
structurele termijnoverschrijdingen bij vreemdelingenzaken vanwege de aard van de
besluitvorming niet onderbouwen. Als argument wordt genoemd dat de bewijsvoering in
vreemdelingenzaken moeilijk is vanwege het gebrek aan documenten. Dit speelt echter niet in
alle asiel- en nareiszaken en nog minder in de reguliere zaken waarbij vreemdelingen over het
algemeen wel goed gedocumenteerd zijn, zoals bij de vergunningen voor studie en arbeid.
Daarnaast wijst de staatssecretaris op de complexiteit van beoordelingen. Ook hier worden
voorbeelden van nareisvergunningen of asielgerelateerde vergunningen gegeven, maar het grote
deel van de beoordelingen zijn niet complex. De meeste aanvragen zijn afkomstig van mensen

uit Syrië, Jemen en Turkije. Het gaat hier voornamelijk om asielzoekers met kansrijke aanvragen en vaak met documenten ten behoeve van de nareisaanvraag. Voor een groot deel van de reguliere zaken geldt ook dat deze niet complex zijn. Bovendien geldt net zo goed op andere terreinen, zoals ten aanzien van de Omgevingswet, dat de beoordeling complex kan zijn. Bij de behandeling van de Wet dwangsom in 2006 was een amendement ingediend om de besluiten op basis van de Vreemdelingenwet uit te sluiten. Toenmalig minister Donner gaf destijds aan dat een dergelijke wijziging van de wet niet kan omdat het een discriminatoir element bevat.

Het kabinet verdedigt het huidige wetsvoorstel waarmee de bestuurlijke dwangsom wordt afgeschaft met verwijzing naar de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 30 november 2022. Daarin oordeelt de Afdeling echter alleen over de *Tijdelijke wet* opschorting dwangsommen die *alleen asielzaken* betrof. Deze uitspraak geeft geen grondslag voor het huidige wetsvoorstel waarbij de bestuurlijke dwangsom in alle vreemdelingenzaken wordt afgeschaft, dus ook voor visa en vergunningen voor gezinshereniging, arbeid en studie.

VluchtelingenWerk vraagt de Tweede Kamer dit wetsvoorstel te verwerpen omdat het in strijd is met het gelijkheidsbeginsel en het verbod op discriminatie op grond van artikel 1 Grondwet. Iedere inwoner van Nederland zou dezelfde individuele middelen ter beschikking moeten hebben om trage overheidsinstanties aan te sporen tot een snel besluit. Bovendien wordt voor het kabinet en de IND de prikkel nog kleiner om zich te houden aan wettelijke termijnen en met veel grotere urgentie de achterstanden aan te pakken.

Oorzaken achterstanden aanpakken

De grondslag voor de Tijdelijke wet dwangsommen was gelegen in de disproportionele toename van te vergoeden dwangsommen in met name asielzaken. De oorzaak hiervoor is gelegen in de bewuste keuze hiervoor te weinig personeel in te zetten, en ondanks de signalen van olopende wachttijden hier niet op in te grijpen. Dit erkent het Kabinet zelf zoals te lezen is in de [memorie van toelichting](#) waar gewezen wordt op de vroegtijdige afschaling van de IND zonder rekening te houden met de bestaande werkvoorraad en de slecht werkende financieringssystematiek (p.4). In plaats van een efficiëntere behandeling van asielaanvragen en een grotere personeelsinzet ook op nareiszaken, wordt de rechtspositie van kwetsbare groepen met het afschaffen van de bestuurlijke dwangsom verzwakt. De achterstanden bij de IND zijn bovendien verder opgelopen sinds de invoering van de Tijdelijke wet dwangsommen.¹ De opdracht aan de IND is al geruime tijd ontoereikend waardoor de achterstanden blijven olopen. Duizenden asielzoekers staan onnodig 'in de wacht'. Achterstanden blijven op deze manier structureel onderdeel van het systeem.

Om dwangsommen te voorkomen dient de manier van werken bij de IND te worden aangepast en de (veelvuldig) aangereikte adviezen voor verbetering uit te worden gevoerd.² Dit betekent onder andere zorg dragen voor een stabiele en realistische financiering van de IND. Verder is het van belang om het percentage van 20% van het aantal gehoren dat niet kan doorgaan zo snel mogelijk te verlagen. Ook volgt uit de verschillende rapporten dat het noodzakelijk is om meer autonomie voor de uitvoering te geven en in te zetten op het verlagen van het verloop en verzuimpercentage bij de directie Asiel & Bescherming van de IND.³

¹ In maart 2024 lagen er maar liefst 42.550 asielaanvragen en 33.440 nareisaanvragen op de plank om beoordeeld te worden door de IND. Bron: [IND](#)

² O.a. [commissie van Zwol](#), [Significant](#), [EY](#) en 'naar een wendbare migratieketen'

³ 10% van alle nieuwe medewerkers vertrekt nog voor dat ze zelfstandig aan de slag kunnen, binnen één jaar

Ten aanzien van de grote achterstand in nareiszaken geldt dat voor de behandeling van nareiszaken al jarenlang structureel te weinig capaciteit is ingezet. Dit is zichtbaar in de productienorm die in 2023 slechts 620 beslissingen per maand bedroeg, dat al te weinig zou zijn voor het aantal nieuwe aanvragen en waarbij geen rekening werd gehouden met de werkvoorraad die begin van het jaar 2023 al bijna 20.000 was. Nu is deze werkvoorraad opgelopen naar ruim 33.000 (zie noot 1). Op nareis kunnen goede prognoses gemaakt worden, gezien de informatie die beschikbaar is op basis van de asioldossiers. Naast meer beslis capaciteit kunnen versnellingsmaatregelen worden toegepast en een versnelde uitvoering van het programma nareis van de IND.

De achterstanden bij asiel- en nareis hebben een negatief effect hebben op het welzijn en gezinsleven van vluchtelingen, de opvangopgave wordt door de lange asielprocedures verder vergroot en de maatschappelijke effecten door het bemoeilijken van de integratie en participatie van vluchtelingen zijn negatief.

VluchtelingenWerk pleit ervoor dat het wegwerken van de achterstanden bij de asiel- en nareisprocedure met urgentie wordt aangepakt door een stabiele en realistische financiering voor de IND en de verbetering van de werkwijze van de IND. VluchtelingenWerk roept de staatssecretaris op om uitvoering te geven aan de [motie van Nispen](#) voor een plan van aanpak om de beslistermijnen voor asiel en nareis te bekorten.

Wij hopen dat u onze inbreng wilt betrekken bij uw inbreng in het debat. Voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland